

OPONA (70) *sb f*

-p- (65), -pp- (5).

Pierwsze o oraz a jasne; -pon- *Mącz* (5) [też *Wuj Bib*], -pón- (1) *PudłFr*.

sg *N* opona (13). ◇ *G* opony (2). ◇ *A* oponę (6). ◇ *pl N* opony (13). ◇ *G* op(o)n (15). ◇ *A* opony (8). ◇ *I* oponami (13); -ami (12), -ami (1) *GrzegRóżn*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Tapiseria, makata haftowana lub z jedwabnych tkanin dekoracyjnych albo tkanin prostych ozdobionych malowaniem lub drukiem, także tkanina służąca jako obicie ścienne; auleum Murm, BartBydg, Mącz, Cn; tapete Mącz, Cn; cortina Vulg, PolAnt, Cn; plaga Mącz, PolAnt; fultrum BartBydg; tegmen, vestis PolAnt (67)* : Auleum, vestes qua parietes decorantur, Eyn ferg die man auffhenckt an eyn wand/ eyn auff íchlag. Oponá. Aulea etiam sunt stragula versicoloria. *Murm* 147; *BartBydg* 17, 61b; *LibMal* 1550/153; Włfytkie opony iednylkie były. *Leop Ex* 36/9, *Ex* 26/2 [2 r.], 3, 4, 5; *RejZwierz* 15v [3 r.]; Obiczie do pokoju K. Iei Mczi. [...] Opon zielonich wietfich, beśz figur, puldwanafta lokczia *WyprKr* 111, 111; Y będzie iedná oponá ná dłużą trzydzieści łokiet/ á wśzerzą ná cztery łokcie *BibRadz Ex* 26/8; Pozbierią też wśzytki naczynia ktoremi pośluguią ná mieyfcu fwiętem/ á wwiną ie wśzythki w oponę hiacyntową *BibRadz Num* 4/12, *Ex* 26/6, 7, 8, 35/17, *Num* 4/11, 13, I 351 *marg*; Opony będą zawieśifte czterech bárew napiękniefzych háwtárfkim dzyálem wyśzywáne *BielKron* 33, 33; Aluaea, Opony któremi ściány obiyáją. *Mącz* 21a; Belluata tapetia, Opony na ktorych zwierzetà wyśzywáne álbo wytkane fą. *Mącz* 24b, 441a; Zaś niewiecie moi mili brácia/ iż Moizelz był íprawił ná puźczy przybytek z opon íprawiony/ y ochędożony ku chwale Bożey *RejPos* 24, 348v; *BudBib Ex* 38/12, 1. *Par* 17/1, *Ier* 10/20.

opona od czego (2): Będą nofić [...] Ktemu iefzcze y opony od Sieni/ y Zaślonę ktora bywa we drzwiách v Sieni *BibRadz Num* 4/26, *Num* 4/25.

opona z czego (2): A Przybytek ták vczyniż: Dziefięć Opon ze Lnu biále^{go} kręcone^{go} z iedwabiu modre^{go} [...] przemiennych máści robothą dziáną vdziáłaż *Leop Ex* 26/1; Ktemu pośprawiałz opony z wełny koźiey ná namiot *BibRadz Ex* 26/7.

W połączeniach szeregowych (6): czyniono Przybytek ze wślyćkimi potrzebámi Iego/ iáko fą Opony/ Kołdry/ Przykryćie/ Forfity/ Drążki/ y zaślonę. *Leop Ex* 36 *arg*; *Mącz* 302c; Máło ci ználi álábáltrow/ mármorow/ złotá/ írebrá/ pńtrych opon *RejZwierc* 69v; *BudBib Ier* 49/29; *PudłFr* 16; *CiekPotr* 31.

W porównaniach (2): Máło dáley zá drzewy piękna łáká byłá/ Dziwnie rozlicznym kwieciem z dáleká fie pńtrzyłá. Nie ináčzey iákoby gdzye piękna oponá/ Perłami háfftována byłá roftoczóná. *RejWiz* 25v; *GrzegRóżn* N4v.

Przysłowia: *RejWiz* 74v; Ítáray fie też wždy ábyś y práwo fwe w ktorym fiedziłz/ y práwo Boże ktoreś powinien wždy theż po kęfu rozumiał/ ábyś też miedzy ludźmi nie fiedział iáko głucha oponá na ścienie/ ábyś fie też y do thego y do owego poćciwie przymawiáć vmiáł *RejZwierc* 112.

A coźci po tym nędzniku iż fiedziłz iáko málowána oponá zá kęsem kámieniá wykowánego? *RejZwierc* 69v.

W charakterystycznych połączeniach: opona haftarskim działem wyszywana, perłami haftowana, jedwabna, malowana, piękna, pstra, zielona; opony zawiesziste; opony z jedwabiu, ze lnu, z wełny koziej; opony do obijania ścian; opony na ścianie (a. ścienie) (3); oponę udzielać robotą dzianą.

Zwroty: »obijać [co] oponami; oponami obity« = ornare stragula veste Modrz (1:1); ModrzBaz 143; Wiele tobie potrzebá do tákowych łtroiow/ Oponámi obitych kóosztownie pokoiow. ZbylPrzyg B.

»za oponami siedzieć« = żyć w dostatku [szyk zmienny] (6): RejZwierz 55; Boć kto siedzi zá oponámi nigdy łie ták vbrukáć nie może/ iáko ktho siedzi w dymie w kopciu/ bo łie záwždy rychley vbruka káždy miedzy węglarzmi niźli miedzy háwtarzmi. RejAp 25; Bo niech Pan zá oponámi siedzi iáko chce/ niech łie vpłtrzy iáko chce/ niech łie vperfumuie iáko chce/ á nie będzieli cnotá á rołtropnym baczeniem záfárbowány/ nie pomogá mu nicz perfumy/ przedłię będzie łmierdział iáko kozieł. RejZwierc 71, 17, 105, 159v.

»tkáć, wiązać oponę« = texere cortinas PolAnt [szyk zmienny] (1:1): Tę [Helenę] w jej domu znalazła, a ona wiązała Oponę, w ktorej bitwy spolne wyrażála KochMon 23; BudBib 4.Reg 23/7.

Wyrażenie: »opony z figurami [kogo]« (1): Obiczie do pokoiu K. Iei Mczi. OPon ł figuramy Absolona malich i wielkich 8 WyprKr 111.

Zestawienie: »niderlandcka opona« (1): Vyźrzyłz tám Niderlándckie opony ná ściánách CiekPotr 31.

Szeregi: »kobierce albo opony« (1): Abowiem záwždy tego zá chędołźszego máią co łiedzi miedzy okopciálemi łciánámi á nie vbruka łie/ niźli tego co łiedzi zá kobiercy áłbo zá oponámi w brudney kółzuli. RejZwierc 17.

»kortyna albo opona« (2): v káżdey kortyny będá kółká złote przyłzyte po kráioch/ áby łie łpołu łpinály złotá łznurá/ áby łie tymi kortynámi áłbo opponámi zákrzył włzytek dom nierozdzyelnemi. BielKron 33, 33v.

»opony a malowania« (1): O pięknełz to były opony á wdzyęczne máłowánia Pánu temu/ o wdzyęcznełz to było ochędołwo domu onego iemu. RejPos 351.

»obicie a opona« (1): á tym obiciem/ á tymi oponámi obiecał záwždy ochędażáć przybytek łercá náłżego nędznego RejPos 180v.

»opony i szpalery« (1): obijáćie łciány oponámi y łzpálermi ModrzBaz 143.

W przén (4) : Przyniełli iey opony/ áby ie kupiłá. A oná czterzy łyny piękne wyłtáwiłá/ Toć łá moie opony com łobye łpráwiłá. RejZwierz 15v; RejPos 180v, 351.

Zwrot: »obic [co] oponami [czego]« = ozdobić czym (1): Vchędołżze mu [Panu] tedy to nędzne Ieruzalem niczemnego łerca twoiego/ [...] Obiżye mu ie onemu oponámi pokory/ wiáry/ cnoty/ á łtáłóci łwoiey. RejPos 87.

Przen: Obraz, wyobrażenie, wizja [kogo] (1) : obaczáy/ iźci tu Pan przed oczy tve połóżył hiłtoriá o łlepym á nędznym żebraku/ ábył łie vczył/ co tho ielł miłofierdzie/ á iź ty opony nędznych łudzi łá rozbite ná twoię próbę/ iákie łerce będyełz okázował przed oblicznołciá Páná łwego. RejPos 69.

2. Zasłona, kotara; aulaeum PolAnt; siparium Mącz (3) : á to włzytko co Pan rołkazał [niech] łpráwiá [...] y Oponę miáłto drzwi v Sieni. BibRadz Ex 35/17, Ex 35/15; Siparium, Zasłoná/ oponá áłbo zaponá zá którá cy którzy gry łpráwuýá z plácu vłtępuýá. Mącz 395d.

Synonimy: 1. deka, kobierzec, obicie, plaga, szpaler; 2. koryna, zasłona.

Cf **OBPONA**

IM